

De Eshof, 23 maart 2025

Bijbellezingen: Genesis 21:14-21 & Lucas 13:6-9

De Heer zei:

'Ga op reis, naar het land dat ik je wijzen zal.

Ik zal je zegenen,

een bron van zegen zul jij zijn.'

Zo begint het verhaal van Abram, en daarmee het grote verhaal van God en zijn volk, de mensen die bij Hem horen. Abraham wordt zijn naam: 'vader van vele volken'.

Het is het verhaal van al die vrouwen en mannen, al die jongens en meiden, al die mensen die zich niet zo makkelijk in een van die hokjes laten indelen, die op weg gaan naar de toekomst.

Mensen die gehoord hebben, dat het leven niet hoeft te blijven zoals het is.

Dat er toekomst is, ruimte en perspectief.

Het is het verhaal van hoop en vertrouwen,

het verhaal van leven op de groei,

dat begint met die stem die Abram roept.

Niet voor niets wordt hij de vader van alle gelovigen genoemd: want in zijn verhaal wordt verteld dat mensen nieuwe wegen in kunnen slaan; en dat God hen daarin nabij is.

Een onvoorstelbaar waardevol verhaal; en wat mag je hopen, tegen klippen op, dat dat verhaal steeds weer mag gebeuren. Dat mensen een wereld vol mogelijkheden mogen zien liggen, en die wereld in mogen trekken.

Het is een prachtig verhaal; een evangelie, goed nieuws.

Abram gaat op weg.

Maar wie verder leest, ontdekt hoe dit verhaal ook slachtoffers maakt onderweg. Dat er mensen zijn die achterblijven, mensen die de last moeten dragen van het geluk (of misschien hooguit de tevredenheid) van een ander. Het verhaal van Hagar is het verhaal van wie opgeofferd worden aan de hoop op eigen geluk. Van de mensen van wie wordt weggekeken; omdat ze ongemak en verlegenheid veroorzaken. 'De vluchtende', betekent haar naam.

Het punt was: Abram zou een volk krijgen, dat was hem beloofd. Maar hij en zijn vrouw Sarai kregen geen kinderen. 'De eerste jood vreesde dat hij de laatste zou zijn,' zo vatte rabbijn Jonathan Sacks het kernachtig samen. En dus bedachten Sarai en Abram samen een plan B, waarin Hagar een hoofdrol moest spelen tot ze niet meer nodig was.

'Neem mijn slavin,' zei Sarai tegen Abram, 'dan kan ik door haar kinderen krijgen.'

Nog toen ze in verwachting was, werd Hagar de eerste keer door Sarai weggestuurd, de woestijn in. Daar vond een engel van de Heer haar, hij stuurde haar terug, vertelde dat ze een kind zou krijgen. 'Ismaël' moest ze hem noemen: God hoort.

Maar toen Sarai uiteindelijk toch zelf een kind kreeg, werden Hagar en Ismaël overbodig en zelfs gevaarlijk: zou Isaak, 'het kind van de lach' zijn erfenis moeten delen met... 'dat kind van die slavin', zoals ze dan ineens worden aangeduid? (Alsof zelfs het noemen van hun naam plotseling teveel zou zijn in het verhaal.)

Zo wordt Hagar met haar kind weggestuurd, voor de tweede keer, de woestijn in. Ze brengt aan het licht dat het verhaal van leven-op-de-groei voor de één, zo makkelijk andere mensen klein maakt.

Het verhaal van Hagar is het verhaal van de mens – een vrouw, zo vaak een vrouw – die lijdt onder een verhaal dat ze zelf niet in de hand heeft, maar dat ongewild toch haar levensverhaal blijkt te zijn.

Aan de kant gegooid; als een stuk vuil, als gebruikt gereedschap.

Is dit nou een heilig boek? Is dit het verhaal van die mensen die hoopvol op weg gingen, met hun kind van de lach? Van die mensen die tot zegen konden zijn? Laten die dit gebeuren? Hagar legt haar kind onder een struik.

Ze gaat zitten, verderop, om niet te hoeven zien hoe haar kind sterft.

Ze is een huilende aanklacht tegen wie zo druk zijn met hun eigen gezegende leven, dat ze het leed van anderen niet zien.

Maar het verhaal gaat verder. *God hoort* de jongen kermen. Ismaël is zijn naam; en zo gaat het ook. God hoort. Hij opent Hagar de ogen, zodat ze een waterput ziet. En hij belooft dat ook uit Ismaël een groot volk zal voortkomen. Later in Genesis wordt verteld dat Ismaël twaalf zonen kreeg, twaalf stamvorsten die in een uitgestrekt gebied gingen wonen. Nog weer later zouden moslims vertellen dat zij nakomelingen zijn van Ismaël, Isma'il, en Ibrahim. Dat het geloof van Ibrahim, het vertrouwen in de ene God, voortleeft in het geloof van de islam; daar werd Isma'il het vertelde teken van.

Maar zover is het in dit verhaal nog niet.

Hagar krijgt nakomelingen. Gezegende mensen, maar ook mensen die lijden.

Je zou haar de aartsmoeder kunnen noemen van mensen die buiten de boot vallen, die lijden onder het misbruik, de macht, het geweld van anderen. Als het verhaal verdergaat van Isaäk, het kind van de lach en zijn nakomelingen, gaat ook het verhaal verder van de vrouw die het niet meer weet. De vluchtende vrouw: wie zijn ogen durft te openen, zal haar zien.

Een van haar verre nakomelingen is Gabriella, een van de hoofdpersonen in de musical *As it is in heaven*. Een vrouw die lijdt zoals zoveel mensen lijden: onder het geweld, de onderdrukking, de manipulatie van hun partner. Een vrouw die in dienst staat van het geluk, of hooguit de tevredenheid, van een ander, en daar zelf zo moeilijk iets tegen kan doen. Op een zeker moment in de musical zit ze in elkaar gedoken in een hoek; bijna zoals Hagar

probeerde bij haar eigen verdriet vandaan te gaan zitten. 'Wie heeft de zon uit jouw gezicht gehaald,' zingt het koor, 'wie joeg de dromen uit je hoofd'. En als Gabriella mee gaat zingen, kunnen de vragen ook gericht zijn aan wie haar dit aandoet: 'Wie heeft dat lachen in jouw keel gesmoord, wie heeft het kind in jou vermoord?'

Het zijn, om in de wereld van Genesis te blijven, vragen die aan Hagar gesteld kunnen worden; maar ook vragen die aan Abraham, aan Sara gesteld moeten worden. Hoe kan het toch gebeuren, dat mensen elkaar zo laten lijden? En dat daar zo weinig tegen gedaan wordt? De vragen laten merken dat het niet stil mag blijven; want te vaak, te makkelijk, kijken mensen weg van het leed.

Dat grote verhaal van Abraham, van de volken, de mensen die er vertrouwen in hebben, dat staat nooit los van het verhaal van wie lijden.

Het is geen lineair verhaal waarin alles steeds voor iedereen beter wordt; in tegendeel, zou je haast zeggen. Het is misschien wel in de eerste plaats het verhaal van mensen die het niet meer weten. Van teleurstelling en angst, pijn en verdriet. En dan toch, zo zeggen die oude verhalen steeds weer, moet er iets mogelijk zijn om het om te keren.

Als bij een vijgenboom die geen vruchten geeft; dat er iemand is die zegt 'o, maar ik kan nog mest geven, en de grond nog eens extra ompitten... ik kan nog van alles proberen, dat het beter wordt.'

Ook daarvan zal in de musical iets blijken.

Vorige week klonk in de dienst het lied van Gabriella: 'Vanaf nu is mijn leven van mij.' Een lied uit de tenen, over een mens die dat op eigen kracht niet voor elkaar zou kunnen krijgen. Hoe dat dan wel kan? Het begint er in ieder geval mee dat iemand het ziet, het hoort, en iets doet. (Hoe dat precies gaat, moet u maar in de musical gaan zien.)

Als dat gebeurt, gaat er even iets open van het grote verhaal. *As it is in heaven* – en alzo ook op de aarde.

Erik Idema, 20 maart 2025